

ממלכת האוזן:

הקשבה רב-תחומית לעולם הצליל והקשב במוזיקה, בפסיכואנליזה, ובחיי היום יום ד"ר אדוה פרנק שוובל ומושיק עובדיה

הצליל הוא מרכזי בחיינו: אנו יצורים מוזיקליים במהותנו. מערש היותנו, חיינו מלאי צליל - באינטראקציה בין אישית, בתקשורת הרחבה, בתרבות ובאמנות. אנו מפיקים וחדורים קולות וצלילים ללא הרף. אולם, בשל הדומיננטיות של הלשון והממד החזותי בתרבות, אספקטים חשובים של עולם הצליל נוטים להידחק לשולי התודעה. בקורס זה נעסוק בצליל (סאונד) כתופעה יסודית בחוויה וההבנה שלנו את העולם ובפשר הדומיננטיות של הממד החזותי-לשוני על זה הצלילי-שמיעתי.

בקורס נציב את הצליל במרכז הבמה, תוך בחינה של השוני והממשק בין "ממלכת האוזן" ל"ממלכת העין" (העולם החזותי-לשוני), ולדרכים בהן שתיהן נשזרות זו בזו לכדי יצירת מרחבים וחללים תרבותיים, חברתיים ותוך אישיים. נתנסה ונבחן את האופנים בהם אנו מקשיבים, תופסים צלילים ומפרשים אותם, ואת פעלו של הצליל בבניית שדות התייחסותיים. נקשיב לסאונד ולמוזיקה בת זמננו, נלמד כיצד התפתח מושג הסאונד במאה ה-20 ומה התפתחות זו תורמת לשדה הפסיכואנליזה. נצפה בסרטונים ונקרא טקסטים מתחומי האסתטיקה, ההתפתחות והפסיכואנליזה.

דגש מיוחד יושם בקורס על משמעות הצליל וההקשבה הן בהיסטוריה הפסיכואנליטית והן בזירה הקלינית. נעמיק בהבנת הדרכים בהן הקול וההקשבה של בני הזוג האנליטיים יוצרים "נופים צליליים" (soundscapes) טעוני משמעות אישית ובין-אישית בתהליך הטיפול.

במפגשים נצלול אל ממד הסאונד המוזיקלי המעשיר את ההקשבה האנליטית ונעסוק בהמשגות שונות של ההקשבה כעמדה וטכניקה טיפולית - הקשבה רחבה, צרה, מילולית, לא-מילולית ו"לא רוויה". נבחן את האופן בו המקצב ואספקטים אחרים של הסאונד מבטאים חוויה רגשית טרום מילולית או לא-מילולית, ונחקור את האפשרות של בנייה מוזיקלית משותפת - הרמונית או דיס-הרמונית - במרחב הטיפולי, ככלי ליצירת משמעויות רגשיות חדשות.

סדר השיעורים*:

1. מוזיקה וסאונד בתרבות לשונית-חזותית. סוגיית המשמעות של המוזיקה. כאן ואז, נוכחות ורפלקציה. הצליל כמצג (presents), המילה כמייצגת (re-presents). התופעה המוזרה של הצליל הנשמע והלא נשמע: הכשל ההיסטורי של המוזיקולוגיה והפסיכואנליזה בקשר למוזיקה. משמעות הצליל והמוזיקה בעיני הפסיכואנליזה הקלאסית.
2. הקשבה: פיזיולוגיה ופסיכולוגיה - כיצד אנו שומעים ואל מה נתון הקשב? הקשבה בפסיכואנליזה. הקשבה פנומנולוגית. הקשבה מתנוודדת ורחבה, הקשבה פוליפונית, הקשבה "לא רוויה".
3. הממד המוזיקלי של המפגש האנליטי. המוזיקה של השפה והדיבור. המימד הלא לשוני של השיח.

4. קסם הקול האנושי – האפקט של הקול הלא מילולי כריקוד של נוכחות והעדרות. הסובייקט המלחין את עצמו – "self-authoring". כיצד אספקטים שונים של סאונד מתקשרים חוויה רגשית טרום מילולית או לא-מילולית. בנייה מוזיקלית משותפת, הרמונית או דיס-הרמונית למטפל למטופל, ככלי ליצירת משמעויות רגשיות חדשות
5. מוזיקה ומילים: המוזיקה שבטקסט, וטקסטים על מוזיקה – כיצד ניתן לכתוב על צליל, ואיך זה נוגע ל"ורבאט" הטיפולי? הופעתן של מטפורות מוזיקליות בשיח הפסיכואנליטי.
6. סוגת האופרה. "דון ג'ובני" – כיצד האופרה מעצבת מורכבות נפשית של דמויות ותורמת לבניית חוויה רגשית של עולמות משתנים ומתנגשים.
7. מושג ה"common sense" אצל ביון, וביטוי בעבודה הנפשית הנתבעת על ידי האופרה.
8. המוזיקה בקולנוע: מושג הפס-קול, הקולנוע האילם.
9. עולמו של ג'ון קייג' : סאונד ושקט. דבר ואי-דבר. ההיסטוריה של השקט והשתיקה בפסיכואנליזה.
10. מילים ומוזיקה כאווירה: מדביוסי לבריאן אינו דרך "מצב הרוח" של כריסטופר בולאס.
11. "השיר שלנו" – הקשבה למוזיקה מוקלטת (פלייבק) כביטוי, כעיצוב זהות, כזיכרון. תופעת ה"פלייליסט". שירים בטיפול.

*ייתכנו שינויים בתכנים ובסדר השעורים.